

en hetzelfde jaar 1805 levert dan ook roodkrijtstudies op, o.a. een grazende koe (K.M.S.), waar niet alleen vlakken en lijnen fijn-detailleerend gevolgd zijn in hun beloop, maar ook de textuur der huid, inplanting van haar enz. nauwlettend is geobserveerd. Nog wat egaal van werking nu, zal de kunstenaar weldra, in teekeningen uit 1806, uit groter zekerheid, zijn werk ook het ruigere kunnen geven, dat het onderwerp vraagt. Maar niet altijd is een dergelijke hooge voleinding zijn doel. Details worden geteekend, dieren in hun geheel opgezet, waarbij het zijn bedoeling lijkt, de omtrekken in te vatten in een tot slechts enkele rechten teruggebracht schema of elders, omgekeerd, de vormen der natuur daaruit te ontwikkelen. Maar vooral ook lichtstudies, dieren vaak in tegenbelichting gezien, houden hem bezig, waarbij uiteraard het gewicht weer aanzienlijk meer verlegd is naar het weergeven slechts van de veranderingen, die verschillende belichtingsvoorwaarden scheppen. Potter, Dujardin, Adriaen van de Velde mogen in deze jaren een wassenden invloed gekregen hebben, Potter om zijn trouw aan de werkelijkheid, Dujardin en Van de Velde om savante teekening, om, voor de schilderijen, rijpheid van kleur, lenige toets, wellicht ook om compositorische eigenschappen *). Maar het is niettemin teekend, dat hij, in een tijd, die niet anders kon doen dan bij de zeventiend' eeuwers ter schole te gaan, zich verstout te zeggen „Er is in Potter zelf iets, dat mij dunkt anders zijn moest, en dat Potter zelf moest gevoeld hebben”, waarmee hij wel uiting zal hebben willen geven aan dien modernen zin voor directe, vereenvoudigende expressie vooral in de teekening, die van het zwellend-pompeuze der barok — waaraan zelfs de realist Potter niet geheel ontsnapt — het tegendeel is. Want tweërlei kenmerkt, en met de jaren in steeds grooter mate, dit werk vóór alles: de ernst van zijn intentie en de eenvoudig-zakelijke houding tegenover zijn sujetten. Doet de eerste hem tot die grondige studietekeningen komen, gelijk ze bij geen ander van zijn tijd in gelijke mate en getal zijn aan te treffen, de laatste verleent er die sobere exactheid aan, die in haar ingetogen karakter toch nimmer dat element van liefdevolle aandacht ontbeert, hetwelk het werk voor dorheid moet behoeden. En mag de kunstenaar er op andere wijze geen uitdrukking aan gegeven hebben, zijn werk levert het bewijs, dat hem evenmin verborgen bleef de onwaarachtigheid van dien zin voor verfijning, het doordringen van het academisch ideaal — zoo kenmerkend voor de tweede helft der 17e eeuw — dat een Van de Velde zijn herdersjongens doet teekenen met week-zwellende leden en sierlijk-spitse extremiteiten. Koos Troostwijk zijn sujetten als de oudere meester, gaf hij ze zelfs onder gelijke voorwaarden van belichting en stand, het karakter der behandeling is nochtans geheel anders.

*) In dit verband mag het eigenaardig heeten, dat op de veiling zijner nalatenschap wel voorkwam een schilderij naar Dujardin en teekeningen naar en in het genre van Berchem, doch niets dat op een verhouding tot de overige van bovenvermelde meesters betrekking had.